

Västerens politik och strategi

Ett av de mest genomreflekterade inläggen om världsläget under senare år har publicerats i januarihäftet av Foreign Affairs, den berömda amerikanska kvartalstidskriften. Författaren är Paul Nitze, nu chef för stiftelsen Foreign Service Educational Foundation, tidigare ledare av det långsiktiga planeringsarbetet inom utrikesdepartementet och känd som den kanske främste av de begåvningar (Kennan, Halle och andra) som utgjort den amerikanska utrikesförvaltningens generalstab. Nitzes kritiska och balanserade analys skall här relativt utförligt refereras och kommenteras.

I Västerens och framför allt USA:s debatt om atompolitiken har, betonar Nitze, två huvudlinjer framträtt. Den ena preciseras i några ord av utrikesminister Dulles, som bildar bakgrunden till hans senaste starkt kritiserade inlägg; det gäller, har Dulles uttalat, att vid en väpnad konflikt omedelbart skrida till "massiv vädgällning". Enligt denna tankegång skulle man vid ett krig genast igångsätta total atombombning, riktad även mot fiendens storstäder och över huvud alla centra för befolkning och industri; logiskt tillämpad innebär den uppfattningen att andra militära medel än jättebombarna, såsom arméerna i Västtyskland och de mindre, s. k. taktiska atombombarna, blir av högst sekundär betydelse. Den andra linjen, som här personifieras av den engelske amiralen Buzard, går ut på att "begränsa krigsansträngningarna (i vapen, mål, område och tid) till det minimum som behövs för att avskräcka från och slå tillbaka anfall". Godtas den tankegången, blir visserligen de tunga atomvapnen fortfarande "drömmen i spelet", men man förutsätter att de inte med nödvändighet behöver tillgripas, och stridsmedel av annan art framstår alltså som utomordentligt viktiga.

Som deklarerat i politik har Dulles nu fördeklarat att Ryssland får klart för sig att USA hellre tar ett totalt krig än låter Västeren bitvis erövrats genom lokala attacker och kupper, skriver Nitze som handlings-

politik duger programmet inte. Det är uppenbarligen till Västerens (och till hela världens) fördel om ett eventuellt krig kan begränsas i skilda hänseenden, om man kan helt undgå att använda atomvapen eller begagna endast mindre atombomber mot begränsade mål. Om en väpnad konflikt kan vinnas med dylika metoder, bör de alltså föredras. Emellertid är det också tydligt att man inte kan arbeta med en deklaratationspolitik som alla förstår kommer att frångås i avgörande situationer — så långt möjligt bör handlings- och deklaratationspolitiken vara densamma, och Dulles uttalanden är därför omöjliga att acceptera.

Det har sagts, fortsätter Nitze, att om de båda blocken är försedda med massor av tunga bomber och någorlunda jämstarka ett krig blir uteslutet, därför att ingen kan "vinna" det. Men det resonemanget är för enkelt; "vinna" gör säkert ingen i den meningen att det segrande landet får direkta fördelar (lika litet som i de båda världskrigen), men självfallet "vinner" den ene såtillvida som hans läge genom segern blir förbättrat i förhållande till motståndarens. För den segrande (och för hela världen) är det till fördel om klyftan mellan det ena och det andra sätet att "vinna" blir så liten som möjligt. Luftkriget och särskilt kriget med atomvapen kan liksom sjökriget underlätta denna önskvärda situation. Om det visar sig, exempelvis vid den väldiga bombning av flygfält som kan antas börja vid krigsutbrottet, att den ena parten är överlägsen, måste den andra parten utgå från att en ändring i styrkeförhållandet är osannolik eller otänkbar och att det alltså inte lönar sig att övergå till en total förstörelseverksamhet. Att kriget skulle leda till katastrof för hela världen, till utrotande av alla människor eller för-

intande av all civilisation är möjligt endast om den ena eller båda parterna handlar helt irrationellt.

Av detta följer inte blott att Västeren kan tänkas "vinna" (i ordets rimliga mening) ett eventuellt krig. Konsekvensen blir också att vid en viss marginal av överlägsenhet på västsidan ett atomkrig kan tänkas aldrig komma till stånd. "Ju större denna marginal är, desto större är våra utsikter att hindra att ett atomkrig, om det verkligen kommer, utkämpas irrationellt och att föra kriget så att den förstörelse som åstadkoms blir så begränsad som möjligt."

Frågan blir då om en sådan överlägsenhetsmarginal kan upprätthållas. Nitze svarar jakande. För närvarande är Västeren (USA) utan tvivel klart överlägsen både i fråga om atombomber och möjlighet att föra dem till målet. Det är emellertid inte osannolikt att de båda blocken inom en nära framtid i dessa hänseenden blir jämstarka. En annan bas för överlägsenhet kvarstår oberoende härav: den geografiska faktorn. Länder allierade med USA omger det kommunistiska fastlandsblocket, och så länge dessa allianser håller är USA:s geografiska position bättre än Rysslands.

Hur Nitze närmare utvecklar dessa påståenden skall diskuteras i en följande artikel. Det främst intressanta i hans resonemang är, såsom redan denna redogörelse visar, att det sammanfattar skälen för en attityd som från Västeuropas synpunkt ter sig utomordentligt tilltalande: 1) Dulles tankegång, enligt vilken USA skulle inrikta sig på att vid en konflikt tillgripa totala maktmedel, avvisas, och vikten av att försvara alla delar av den fria världen genom så långt möjligt begränsade aktioner understryks, 2) De tunga bombarna förblir rustningarnas kärna; Västerens överlägsenhet på denna punkt kanske hindrar krig, men det är också tänkbart att ett eventuellt krig kan avgöras utan dessa vapen och därför bli jämförelsevis litet förstörande. 3) Allianserna med de fria folken och försvaret av deras områden framställs som ett primärt intresse för USA; det är just den geografiska faktor som ligger i dessa allianser genom vilken USA kan bevara sin säkerhetsmarginal.